

Bont zandoogje laat zijn oog vallen op verruigde

Watermunt, in de duinen een plant van natte valleien, vormt een uitstekende bron van nectar voor het bont zandoogje, en veel andere vlinders.
Foto: Joost Bouwmeester.

JOOST BOUWMEESTER

Klagen over het weer is inherent aan het burgerschap van ons land. Een goed gesprek begint veelal over de weersgesteldheid en zelfs een groet kan over de kwaliteit van het weer gaan. In de lange rij van klimaatklagers hebben de vlinders wel het meeste recht om vooraan te staan. Deze groep van insecten komt pas met veel warmte tot z'n recht. Langdurige vochtige en koude perioden zijn funest voor de pop, het stadium waarin de rups verandert in een vlinder. Schimmels dringen de cocon binnen en de pop sterft. Na een nat jaar dus minder dartelende vlinders boven de bloemen. Behalve de veranderlijke weersgesteldheid is ook het veranderende biotoop voor vlinders een bron van zorg, maar tevens een bron van variatie.

Duinen verruigen, met als gevolg dat bepaalde waardplanten van heel specifieke duinvlinders flink in hun verspreiding achteruitgaan. Het bont zandoogje verschijnt daar waar andere vlinders zich door de toenemende verstruiking niet meer kunnen handhaven. Bosranden en open plekken in het bos zijn namelijk favoriet bij deze vlinders. In de bundels zonlicht, die door het bladerdak dringen, kun je ze dan zien dartelen boven de zonbeschenen kruidenlaag. Druk tegen elkaar botsend, vliegen ze in een spiraal omhoog om dan ineens in een glijvlucht weer uit elkaar te gaan. Spiraalvluchten worden zowel met mannetjes onderling als met vrouwtjes uitgevoerd.

Patrouilleren

Bont zandoogjes zijn behoorlijk actieve vlinders. De mannetjes zijn zeer territoriaal en patrouil-

duinen

leren de ganse dag heen en weer om rivalen te verjagen. 's Morgens zijn de koudbloedige vlinders nog sloom en makkelijk te benaderen. Met de vleugels wijd laten ze zich opwarmen door de eerste zonnestralen. Tenminste, als die door het wolkendek kunnen breken. Daarna is een verrekijktje aan te bevelen om ze ongestoord gade te slaan bij het zoeken naar nectar uit de bloemrijke overgangszones van bos naar weide, akker of duingrasland. In die vegetatiezone ontmoet het mannetje het vrouwtje. Een bruiloft met louter bloemen en er wordt ook nog eens onophoudelijk gedanst. Heel verstandig, want het leven duurt maar kort: drie weken slechts, en elke dag wordt er flink van de nectar gedronken. In die periode zet het vrouwtje de eitjes af op de zogenaamde waardplanten. Voor het bont zandoogje zijn dat diverse grassoorten die in de schaduw van de bomen groeien. De rupsen vreten zodra ze uit het ei kruipen van het gras, tot ze volgroeid zijn en klaar zijn om in een cocon de metamorfose naar een vlinder te ondergaan.

Oogjes

Het vlekkenpatroon op de vleugels van het bont zandoogje vertoont cirkelvormige figuren, gevuld met een stipje. Het ziet eruit als een oogje. De oogjes moeten de indruk geven dat daar de kop zit. Op die manier wordt de aandacht van de predatoren van vlinders afgeleid van de romp van de vlinder. Ze happen in eerste instantie naar de oogjes op de vleugels waarna de vlinder met gehavende vleugels kan ontsnappen. Kenmerkend voor de zandoogjes zijn uiteraard

de oogjes. Dat biedt echter nog geen uitkomst bij de determinatie, want ruim twintig procent van de Europese dagvlindersoorten behoort tot deze zeer grote familie.

Je had het vleugelpatroon goed op je 'harde schijf' tussen je oren opgeslagen toen de vlinder even z'n vleugels plat legde. Lichtbruin met een licht vlekkenpatroon en oogjes in de rand van voor- en achtervleugel. Hartstikke duidelijk. Een zandoogje. Kannie missen! Even nazoeken in de vlindergids en je weet de naam. Bij het openslaan van de vlindergids staan alle zandoogjes netjes gerangschikt in dezelfde houding. Tientallen pagina's met oogjes die je 'aanstaren'. En ook nog eens allemaal bruinetint. Nee toch... een 'hoofdpijnsoort'! Dat gaat 'm niet worden. Vlinders determineren leer je het snelst als je je aansluit bij een club van mensen die natuuronderzoek als hobby beoefenen. Of je gaat mee met een excursie van een natuurgids. Onder hun begeleiding ga je het veld in en leer je al snel dat je heel veel 'oogjes' uit je gids kan schrappen. Ze komen hier helemaal niet voor. Maar dat kan zomaar veranderen, want ook het bont zandoogje was vroeger geen alledaagse verschijning. Ondanks de sterke achteruitgang van de vlinders in de laatste tien jaar, kun je bont zandoogjes nu op veel plaatsen in de duinen vinden.

JOOST BOUWMEESTER IS NATUURFOTOGRAAF.

Vlinder uit de schaduwportefeuille: het voorkomen van het bont zandoogje in de duinen heeft door verruiging een boost gekregen. Schaduwkant daaraan is dat andere soorten duinvlinders verdwijnen, maar daar heeft deze levensgenieter geen schuld aan.
Foto: Joost Bouwmeester.

